

Received	Reviewed	Published	Doi Number
20.04.2017	11.05.2017	30.06.2017	10.18298/ijlet.1751

THE EFFECT OF WORLD LITERATURE ON THE ACQUISITION OF LITERARY ENJOYMENT BY PROSPECTIVE TURKISH LANGUAGE TEACHERS

Müzeyyen ALTUNBAY¹

ABSTRACT

The recognition of the world and perceptual development of the human beings develops rapidly from birth. There have been many elements supporting perceptual development, and education is only one of these. For the formation of the perceptual wealth and the acquisition of the different perspectives, the individual must be presented the richness of various experiences. Although theoretical and practical information is provided in education, this process is limited in terms of creating richness of experience. In education, this is formed by student-centered curricula and basic educational materials. The role of books in these materials is, of course, indisputable. In the realization of reading and in the acquisition of reading habit, the impact of the books is considerable. The main aim of reading a book is to support the development of mental skills, such as gaining different perspectives, exploring, criticizing, thinking, and a richness of experience and perspective. Hence, it is desired to read works which will support the social and emotional development of the individual and the literary enjoyment rather than reading a book without any reason. At this point, the world literature becomes prominent. Reading the works of world literature means the acquisition of aesthetic sense, cultural and intellectual experience and the exploration of the universality of literature which is also a branch of art. Therefore, it is necessary to determine how effective world literature is in the acquisition of literary enjoyment. In this study, it is aimed to determine the effect of World Literature in the acquisition of literary enjoyment of Turkish teacher candidates. A questionnaire prepared according to an expert opinion was used as a data collection tool. A screening model was used in the research and frequency analysis of the data. As a result, it has been understood that Russian and French Literature plays a significant role in the literary enjoyment of Turkish teacher candidates.

Key Words: World literature, literary reader, literary pleasure, Turkish education.

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ EDEBİ ZEVK KAZANMALARINDA DÜNYA EDEBİYATININ ETKİSİ

ÖZET

İnsanın dış dünyayı tanınması ve algısal gelişimi doğumdan itibaren hızla gelişir. Algısal gelişimi destekleyen pek çok unsur olmakla birlikte eğitim bunlardan sadece bir tanesidir. Algısal zenginliğin oluşması ve farklı bakış açılarının kazanılması için bireye çeşitli yaşantı zenginliğinin sunulması gerekir. Eğitim ve öğretimde teorinin yanı sıra pratik bilgi sunulsa da yaşantı zenginliği oluşturma bakımından bu süreç sınırlı kalmaktadır. Eğitimde bu görevi öğrenci merkezli hazırlanan öğretim programları ile temel eğitim-öğretim materyalleri oluşturur. Bu materyaller içinde ise kitapların rolü tartışılmazdır. Okuma faaliyetinin gerçekleştirilmesinde ve okuma kültürünün kazanılmasında kitapların etkisi bir hayli fazladır. Kitap okumaktan esas amaç, yaşantı zenginliği ve bakış açısı kazanma, keşfetme, eleştirme, düşünme gibi zihinsel becerilerin gelişimini desteklemektir. Bu nedenle tekdüze bir okuma faaliyetinden ziyade bireyin sosyal ve duygusal gelişimi ile edebî zevk kazanmasını destekleyecek eserlerin okunması arzulanmaktadır. Bu noktada dünya edebiyatının öne çıktığı görülür. Dünya edebiyatının okunması kültürel ve entelektüel deneyim ile estetik duyuş kazanılması, aynı zamanda bir sanat dalı olan edebiyatın evrenselliğinin de keşfedilmesi demektir. Bundan dolayı edebî zevk kazanmada dünya edebiyatının ne derece etkili olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada Türkçe öğretmen adaylarının edebî zevk kazanmalarında dünya edebiyatının etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Toplam 97 Türkçe öğretmen aday çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak uzman görüşü doğrultusunda hazırlanan anket kullanılmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmış olup, verilerin analizinde sıklık analizinden yararlanılmıştır. Türkçe öğretmen adaylarının edebî zevk kazanmalarında Rus ve Fransız Edebiyatının belirgin rolü olduğu ulaşılan sonuçlardır.

Anahtar Kelimeler: Dünya edebiyatı, edebî okur, edebî zevk, Türkçe eğitimi.

¹ Yrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi, altun.bay@hotmail.com

1. Giriş

Okuma alışkanlığı üzerine yapılan birçok araştırmada [Odabaş, Odabaş, Polat (2008); Yıldız, Ceran, Sevmez (2015); Bozpolat (2010); Sağlam, Suna, Çengelci, (2008)] okuma kültürünün edinilmesinde farklı unsurların etkili olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet, kitap/okuma materyali, ihtiyaç, yaş vb. birçok unsurun etkilediği kitap okuma alışkanlığı, eğitim-öğretimin en temel konularından ve aynı zamanda problemlerinden birisidir. Ülkemizdeki genel okuma profili gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında kat edilecek bir hayli yol olduğu görülür. Mevcut durum, bilimsel çalışmalar ile de gözler önüne serilmektedir. 2011 yılında Kültür Bakanlığı tarafından okur profili ve okuma eğilimlerini tespit etmek amacıyla kamuoyuna sunulan rapor (<http://www.kygm.gov.tr>) ile 2015 PISA Ulusal Raporunda (<http://pisa.meb.gov.tr>), okuma alanındaki eksiklerimiz bilimsel verilerle açıklanmıştır.

Genellikle ilköğretimde okuma yazmanın öğrenilmesiyle başlayan okuma sürecinde ilerleyen yıllarda dalgalanmalar görülmekte, okuma isteğinin bazı dönemler artarken bireylerde bazı dönemler azaldığı bilinmektedir. Okuma sürecini etkileyen pek çok öge olmakla birlikte bunlardan biri okunan kitaplardır. Okunan ilk kitap, çocuğun beklentisini karşılayabilme/karşılayamama ya da hayal gücüne hitap edebilme/edememe açısından önemlidir. Okuma kültürü edinmede, edebî zevk kazanmada, duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmede okunan malzemenin önemi yadsınamaz. Ele alınan her şeyin yorumlamadan, üzerinde düşünmeden okunmasının bireyin duygu dünyasına çok katkı sağlayamayacağı bir gerçektir. Amaçsız okur olarak adlandırılan bu bireyler için okunan kitap ve kitabın içeriği, mesajı gibi unsurlardan ziyade sadece okuma faaliyeti önem taşır. “Öyleyse amaçsız bir okuyucu iyi bir okuyucu değildir. Üstelik okudukları belli bir alan üzerinde yoğunlaşmadığı için, bilgileri yüzeysel ve eksik olacak, onları güvenle kullanamayacaktır” (Aktaş; Gündüz, 2003: 24). Bu nedenle okuma eyleminde bilinçli bir okur olma ve edebî kimlik kazanabilme önemlidir. Söz gelimi Yaşar Kemal’in “Binboğalar Efsanesi”nden Yörük Türklerini; Sevinç Çokum’un “Bizim Diyar” adlı eserinden Balkan Türklerinin Anadolu’ya göç ederken çektiği acıları, sıkıntıları hissedemeyen bir birey için edebiyat, duygu ve düşünce dünyasını değiştiremediğinden amacına ulaşamamıştır. Bu nedenle sadece okuma faaliyetinin gerçekleştirilmesi bir anlam ifade etmez. Edebî eserler aracılığı ile yapılan okuma faaliyeti, bireyin edebî okur olmasına katkı sunmalı, his dünyasını değiştirebilmeli, ona farklı dünyaları tanıtabilmelidir. Tekdüze bir okuma faaliyeti tek bir çerçeveden dünyaya bakmak anlamına geleceğinden bireyin çok yönlü bakış açısı kazanmasına da engel olur. İşte bu noktada dünya edebiyatı devreye girer.

Dünya edebiyatı kavramı, bir edebiyattan da öte sanatın evrenselliğini ifade etmesi açısından önemlidir. Kültür aktarımının edebiyatla sağlanması, farklı kültürleri tanıyarak bakış açısı geliştirme ve benmerkezcilikten kurtulma vb. gibi birçok katkısının yanı sıra okuma çeşitliliği sunması açısından da dünya edebiyatının önemli olduğu bilinmektedir. “Dünya edebiyatını okumak, edebî ve kültürel ufkumuzu kendi sınırlarımızın çok ötesine genişletme imkânı verir” (Damrosch, 2016: 55). Çünkü bir toplumun edebiyatı, onu oluşturan toplumun hem aynası hem de belleğidir. Edebiyat; insana dünyayı, uygarlıkları, coğrafyayı, kültürleri vb. tanıma olanağı sunar. Bir insanın okuma becerisi nasıl ki daha çok ve düzenli eser okumakla gelişirse, hayal gücü de onu beslemeye yarayacak faaliyetlerle gelişir. Bu faaliyetlerden birisi ise dünya edebiyatını okumak ve onun üzerine düşündürmektir.

1.1. Dünya Edebiyatını Okumak

Gilgamiş Destanı olmasaydı onlarca asır önce yaşamış Sümerleri ne kadar anlayabilirdik? Şehname dünya edebiyatına kazandırılmamış olsaydı bir toplumun yeniden var olma sürecinden nasıl

haberdar olurduk? Orhun Kitabeleri hâlen okunamamış olsaydı Türk tarihi nasıl yazılırdı? Aristoteles, Sokrates, Platon gibi düşünürlerin öğretileri günümüze kadar ulaşmasaydı Antik Yunan felsefesi tüm yönleriyle ortaya koyulabilir miydi? Bu ve benzeri birçok soruya verilecek cevap elbette farklı olurdu. O hâlde dünya edebiyatı demek, sadece edebî eserlerin okunması değil aynı zamanda kültürün ve toplum yapısının da okunması demektir. Sağlam (2014), "Dünyaya açılabilmek, toplumlar arasında sağlıklı ilişkiler kurabilmek, her şeyden önce yabancı kültürleri iyi bilmek ve tanımak sayesinde mümkün olmaktadır. Bir toplumun edebî eserleri, o toplumun kültürünü yansıtmaktadır" (Sağlam, 2014: 88) diyerek kültürlerarası kaynaşmada edebiyatın önemine değinmektedir.

Dünya edebiyatı kavramının ortaya çıkmasında coğrafyanın belirleyici unsur olduğu göz ardı edilemez. Uysal, "21. yüzyılda yazılan birçok kitap ve makale, dünyanın giderek büyük bir köy ve çok kutuplu bir düzen hâlini aldığını belirterek başlıyor. Özellikle disiplinlerarası çalışmalar küreselleşme noktasına dikkat çekiyor. Sınırlar, sınıflar ve bölümler arasındaki bu erime, 1820'lerde Goethe'nin dünya edebiyatı kavramını tanıtmayla uzun yıllar önce ortaya çıktı" (Uysal, 2016: 139) diyerek coğrafi sınırların giderek ortadan kalkmasıyla daha sonrasında meydana gelen gelişmelerde Goethe'nin öncü olduğunu belirtmektedir.

Coğrafya insan yaşamının vazgeçilmezi olduğu gibi edebiyata da mekân olarak yansır. Öte yandan edebî eserler kurgulandıkları dünyanın coğrafyasına hayat verirler. Coğrafya ile edebiyatın ortak noktası insandır. Dolayısıyla farklı toplumları bir başka deyişle uzakları yakın eden sadece teknoloji ya da haberleşme araçları değildir. Edebiyat da uzağı yakın etme ile birlikte insan duygusuna nüfuz etme etkisine sahiptir. Bu nedenle günümüzde artık "Edebiyatın işlevi nedir?" sorusu geride kalmış, onun yerine edebiyatın evrenselliği konusu ele alınır olmuştur. Sanatkârların yerelden evrensele ulaşma arzusu edebiyata da yansımış, sonuçta zengin bir edebiyat kültürü doğmuştur. "Yaklaşık beş bin yıllık bir geçmişi olan ve bugün yeryüzünün en ücra köşelerine dahi ulaşabilen dünya edebiyatı, okuyucularına edebî lezzetlerin ve kültürel deneyimlerin envaiçeşidini sunuyor" (Damroch, 2016: 1). O hâlde dünya edebiyatı neden okunmalıdır, diye sorulunca karşımıza birçok cevap çıkmaktadır: Her şeyden önce dünya edebiyatı yaşanan gezegende bireyin tek olmadığını, kendisi gibi milyarlarca insanın ve milyarlarca hayatın olduğunu anlatmanın bir yolu. Aynı zamanda kültür politikalarının bir sonucu olarak yerel kültürü ulusal kültür hâline, ardından ulusal kültürü evrensel kültür hâline getirmenin de bir yolu. Bundan dolayı kültür okuması, sadece tarihi belgelerin değil, topluma ayna tutan eserin de okunmasıyla gerçek manada gerçekleştirilebilir. Dünya edebiyatını okumak, bir bireyin edebî okur kimliğini kazanmasına katkı sunar, özdeşleşme, hayal kurma, empati kurma sayesinde de kişiliğinin ve his dünyasının gelişmesine yardımcı olur. Kaynaşma, anlaşma, iletişim kurma gibi kişisel becerilerin gelişmesi için dünya edebiyatının okunması gerekmektedir.

Edebiyatın insanı etkileme, his dünyasını biçimlendirme, bireye hassasiyet kazandırma vb. gibi özelliklerinin olduğu bilinmektedir. Eğitimin, uzun yıllardır en temel malzemesini edebî metinler oluşturur. Edebiyatın temel kaynak olarak kullanıldığı derslerden birisi de Türkçe eğitimi dersleridir. Dolayısıyla edebiyattan bağımsız bir Türkçe eğitimi düşünülemez. Kitapla tanışma, kitap okuma alışkanlığı edinme, edebî zevk kazanma büyük oranda Türkçe dersleri ile gerçekleştirilir. Türkçe öğretmeni adaylarının edebî zevk kazanmalarında dünya edebiyatının etkisi de bu nedenle önem taşır.

Bu çalışmada Türkçe öğretmeni adaylarının edebî zevkinin oluşmasında dünya edebiyatının etkisinin araştırılması amaçlanmış, "Türkçe öğretmeni adaylarının edebî zevk kazanmalarında dünya edebiyatı ne kadar etkilidir?" probleminden hareketle çalışma kapsamında şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının edebî zevk kazanmalarında hangi toplumun edebiyatının katkısı daha belirleyicidir?
2. Dünya edebiyatından okudukları eserlerden kendilerini en çok etkileyen eser(ler) hangisi/hangileridir?
3. Bu eserden etkilenme sebebi/sebepleri nelerdir?

2. Yöntem

Bu bölümde örneklem grubunun belirlenmesi, verilerin toplanması ve analizi aşamalarına yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Literatürde tarama modeli, “bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği” (Büyüköztürk vd., 2015: 177) araştırmalar olarak yer almaktadır.

2.2. Evren ve Örneklem

Yapılan çalışmanın evrenini Eğitim Fakültelerinde Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında öğrenim gören Türkçe öğretmeni adayları oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemi ise Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü’nde 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören toplam 97 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada gönüllülük esas alınmıştır. Örneklem seçiminde katılımcıların cinsiyete göre dağılımı ise Tablo 1’de gösterilmektedir (Bk. Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kadın	56	58
Erkek	41	42
Toplam	97	100

Tablo 1’den anlaşıldığı üzere araştırmaya katılan öğrencilerin 41’i erkek, 56’sı kız öğrenci olup yaş ortalaması ortalama 21 olarak tespit edilmiştir. Öğrencilerin 3. ve 4. sınıflardan seçilmelerinin temel sebebi 1. ve 2. sınıflara göre daha fazla edebiyat dersi almaları ile açıklanmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada ilk olarak problem durumu tespit edilmiş, problem sorusu ve buna bağlı olarak alt problemler oluşturulmuştur. Ardından örneklem grubu belirlenmiş ve tarama modeli için uygun ölçme aracı hazırlanmıştır. Veri toplama aracı olarak “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Edebî Zevklerinin Oluşumunda Dünya Edebiyatının Etkisi”ni belirlemek amacıyla bir anket hazırlanmış ve anket, biri Türk Dili Edebiyatı alanında diğeri Türkçe Eğitimi alanında iki uzmanın görüşüne sunulmuştur. Gelen dönütlerin ardından ankete son hâli verilmiş ve araştırmaya katılan örneklem grubuna uygulanmıştır. Verilerin analiz edilmesinde sıklık analizi kullanılmış olup elde edilen sonuçlar, bulgular kısmında gösterilmektedir.

² 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılı itibarıyla Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı olarak değişmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

Okunan ilk eser, dünya edebiyatına dair olumlu ya da olumsuz bir duygunun oluşmasına neden olabileceği gibi kitap okuma alışkanlığına da etki eder. Bu nedenle öğrencilerin dünya edebiyatından - hatırladıkları kadarıyla- okudukları ilk eserlerin tespit edilmesi önem taşır. Altunbay (2015) tarafından yapılan bir çalışmada ilköğretim öğrencilerinin okudukları eserler arasında çeviri eserlerin oranının oldukça yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer deyişle ilköğretimde okuma kültürünün oluşmasında dünya edebiyatındaki eserlerin önemli katkısının olduğu göz ardı edilemez. Bu nedenle Türkçe öğretmeni adaylarına da okudukları ilk yabancı eserler sorulmuş ve ulaşılan sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir (Bk. Tablo 2).

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Dünya Edebiyatından Okudukları İlk Eserlerin Listesi

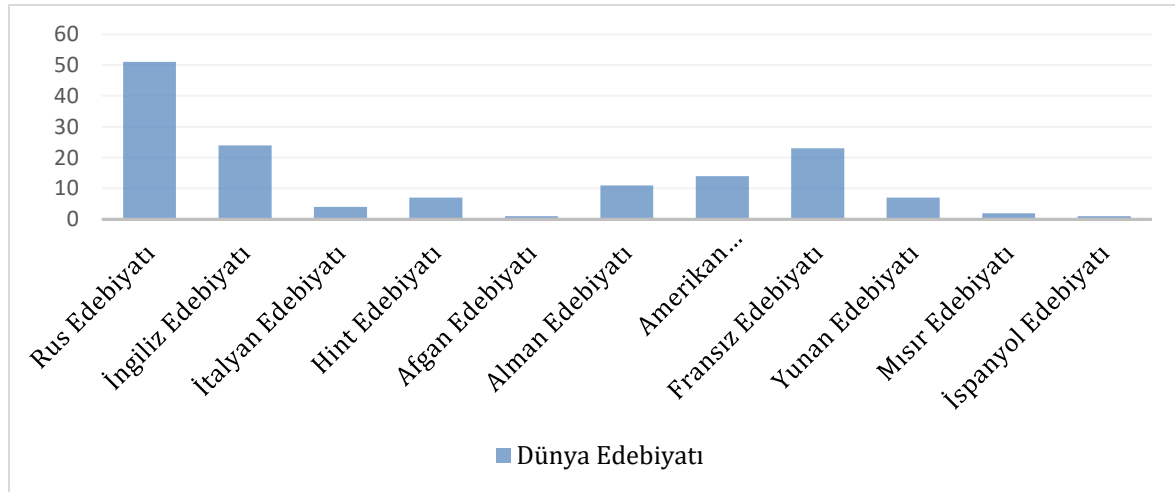
Eser Adı	Yazar Adı	Dünya Edebiyatındaki Yeri	Öğrenci Sayısı
1 Sefiller	Victor Hugo	Fransız Edebiyatı	14
2 Suç ve Ceza	Dostoyevski	Rus Edebiyatı	11
3 Don Quijote	Cervantes	İspanyol Edebiyatı	3
4 Aşk ve Gurur	Jane Austen	İngiliz Edebiyatı	3
5 Ana	Maksim Gorki	Rus Edebiyatı	2
6 Babalar ve Oğullar	Turgenyev	Rus Edebiyatı	2
7 Beyaz Diş	Jack London	Amerikan Edebiyatı	2
8 İnsan Ne ile Yaşar?	Tolstoy	Rus Edebiyatı	2
9 Fareler ve İnsanlar	John Steinbeck	Amerikan Edebiyatı	2
10 Vadideki Zambak	Balzac	Fransız Edebiyatı	2
11 Yüzbaşının Kızı	Puşkin	Rus Edebiyatı	2
12 Madam Bovary	Gustave Flaubert	Fransız Edebiyatı	2
13 Alice Harikalar Diyarında	Lewis Carroll	İngiliz Edebiyatı	1
14 Bremen Mızıkacıları	Grimm Kardeşler	Alman Edebiyatı	1
15 Büyük Umutlar	Charles Dickens	İngiliz Edebiyatı	1
16 Çocuk Kalbi	Edmondo de Amics	İtalyan Edebiyatı	1
17 Denemeler	Montaigne	Fransız Edebiyatı	1
18 Doğunun Limanları	Amin Maalouf	Lübnan Edebiyatı	1
19 Guliver’in Gezileri	Jonathan Swift	İrlanda Edebiyatı	1
20 Kamelyalı Kadın	A.Dumas	Fransız Edebiyatı	1
21 Kırmızı ve Siyah	Stendal	Fransız Edebiyatı	1
22 Meyhane	Emile Zola	Fransız Edebiyatı	1
23 Ölü Canlar	Gogol	Rus Edebiyatı	1

24	Robin Hood	Howard Pyle	Amerikan Edebiyatı	1
25	Robinson Crusoe	Daniel Defoe	İngiliz Edebiyatı	1
26	Savaş ve Barış	Tolstoy	Rus Edebiyatı	1
27	Semerkant	Amin Maalouf	Lübnan Edebiyatı	1
28	Sol Ayağım	Christy Brown	İrlanda Edebiyatı	1
29	Toprak Ana	Cengiz Aytmatov	Kırgız Edebiyatı	1
30	Uğultulu Tepeler	Emily Bronte	İngiliz Edebiyatı	1
Toplam: 65				

Tablo 2’de toplam 65 öğretmen adayının –hatırladıkları kadarıyla- dünya edebiyatından okudukları ilk eserlerin listesi verilmiştir. Bu tabloya göre okunan ilk eserin Fransız (22 kişi), Rus (21 kişi), İngiliz (7 kişi), Amerikan (5 kişi), İspanyol (3 kişi), İrlanda (2 kişi), Lübnan (2 kişi), İtalyan (1 kişi), Alman (1 kişi) ve Kırgız Edebiyatından (1 kişi) olduğu anlaşılmaktadır. 32 öğrenci ise soru ile ilgili olarak okudukları ilk eserleri hatırlamadıklarını belirtmiştir. Yukarıda verilen Tablo 2 ile öğretmen adaylarının edebî zevkinin oluşmasına temel olan dünya edebiyatı eserleri de böylece tespit edilmiş sayılmaktadır. Katılımcıların verdikleri cevaplardan hareketle en çok Fransız edebiyatı (Victor Hugo-Sefiller) ile Rus edebiyatının (Dostoyevski-Suç ve Ceza) okunduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcılara dünya edebiyatından okudukları ilk eserin ardından, kendilerinde edebî zevkin oluşmasına katkı sağlayan diğer edebiyatlar sorulmuş ve alınan cevaplar Grafik 1’de gösterilmiştir (Bk. Grafik 1).

Grafik 1. Öğretmen Adaylarında Edebî Zevkin Oluşmasına Katkı Sağlayan Diğer Edebiyatların Tespiti

Grafik 1 incelendiğinde öğretmen adayları üzerinde etki bırakan ve edebî zevkin oluşmasına katkı sunanların başında Rus edebiyatının geldiği görülmektedir. Bunu İngiliz Edebiyatı, Fransız Edebiyatı, Amerikan Edebiyatı, Alman Edebiyatı, Yunan Edebiyatı, Hint Edebiyatı, İtalyan Edebiyatı, Mısır Edebiyatı, Afgan Edebiyatı ve İspanyol Edebiyatının takip ettiği anlaşılmaktadır. Tablo 2’de öğrencilerin okudukları ilk eserlerde ağırlıklı olarak Fransız, Rus ve İngiliz edebiyatına ait eserlerin olduğu tespit edilmişti (Bk. Tablo 2). Edebî zevkin oluşmasında ise yine Rus, Fransız ve İngiliz edebiyatının belirleyici olduğu tespit edilmiştir (Bk. Grafik 1). Bu sonuçlar aynı zamanda çeviri faaliyetleri ile birlikte değerlendirilmelidir. Türkçeye en fazla çevirisi yapılan eserlerin tespit edilmesi

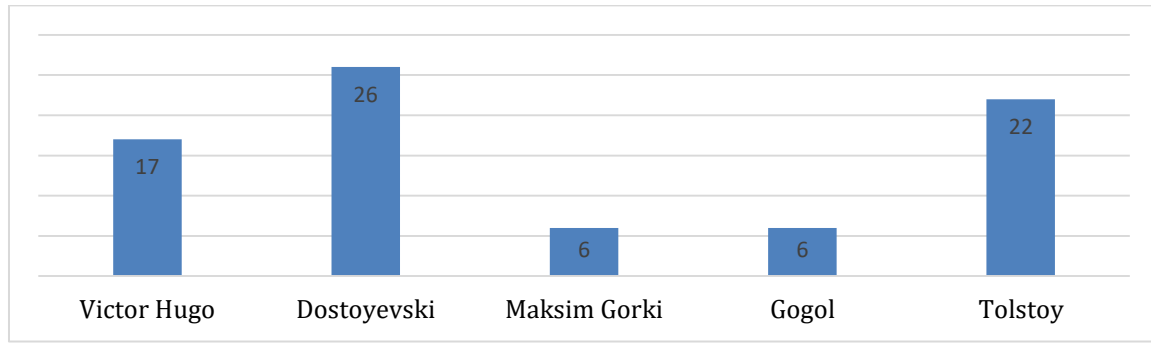
bu açıdan önem taşır, ancak çeviri konusu, başka bir çalışma konusu olduğundan araştırmada yer verilmemiştir.

Katılımcılara dünya edebiyatından kendilerini en fazla etkileyen ve edebî zevk kazanmalarına katkı sunan yazarlar/şairler sorulmuş, verilen cevaplar Tablo 3'te sıralanmıştır (Bk. Tablo 3).

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Edebî Zevk Kazanmalarına Katkı Sunan ve En Çok Etkilendikleri Yazarlar/Şairler

Sıra	Yazar/Şair Adı	Öğrenci Sayısı	Sıra	Yazar/Şair Adı	Öğrenci Sayısı
1	Dostoyevski	26	25	Mark Twain	2
2	Tolstoy	22	26	J. Madge	1
3	Victor Hugo	17	27	Agatha Cristine	1
4	Maksim Gorki	6	28	George Orwell	1
5	Gogol	6	29	Cervantes	1
6	Jack London	6	30	Amin Maalouf	1
7	Cengiz Aytmatov	4	31	Turgenyev	1
8	Charles Dickens	4	32	Nikos Kazançakis	1
9	Kafka	4	33	G.G. Morques	1
10	Puşkin	4	34	Coelho	1
11	Albert Camus	3	35	Stephen King	1
12	Gustave Flaubert	3	36	S. Zweig	1
13	Shakespeare	3	37	S. Meyer	1
14	J. Steinberg	3	38	Grange	1
15	Goethe	3	39	Jane Austen	1
16	Dan Brown	2	40	Verlaine	1
17	Çehov	2	41	Schiller	1
18	A. Dumas	2	42	Nietcheze	1
19	Balzac	2	43	Platon	1
20	Adam Fawer	2	44	Emile Zola	1
21	E. Hemingway	2	45	Klin Hamsin	1
22	J.J. Rousseau	2	46	Stendal	1
23	2Khaled Husseini	2	47	Rowling	1
24	Montaigne	2	48	Johanna Spry	1

Yukarıdaki tabloda öğretmen adaylarının okudukları yazarlar/şairler arasında kendilerini en çok etkileyen 48 yazara/şaire yer verilmiştir. Bir öğretmen adayının edebî okur kimliğinin oluşmasında birden çok yazar/şair etkili olabileceğinden katılımcılar isim yazma konusunda sınırlandırılmamıştır. Bu nedenle bir katılımcının birden fazla yazar/şair ismi yazdığı da olmuştur. Bu yazarlar/şairler arasında ise klasik edebiyatın öncüsü sayılan isimlerle modern edebiyatın önemli isimlerinin yer aldığı görülmektedir. İlk beş isim ise dikkat çekicidir. Tablo 3'ten hareketle katılımcıların en çok etkilendikleri ilk beş yazar aşağıda Grafik 2'de gösterilmektedir (Bk. Grafik 2).

Grafik 2. Öğretmen Adaylarının En Çok Etkilendiği İlk Beş Yazar

Grafik 2 incelendiğinde dikkati çeken ilk nokta, Tablo 3'te tespit edilen ilk beş yazarın dördünün Rus edebiyatından olmasıdır. Rus edebiyatının öğrenciler üzerinde çok etkili olduğu görülmektedir. Bu yazarlar arasında ise sırasıyla Dostoyevski, Tolstoy, Maksim Gorki ve Gogol'un, öğretmen adaylarının edebî zevk kazanmalarına ve edebî okur kimliklerinin oluşmasına katkı sunduğu çok açıktır. Bununla birlikte Fransız edebiyatından Victor Hugo'nun da katılımcıları etkilediği anlaşılmaktadır. Sadece Fransız ve Rus edebiyatından değil, katılımcıların İspanyol Edebiyatından Lübnan Edebiyatına, Yunan Edebiyatından İrlanda Edebiyatına kadar çok geniş bir yelpazede dünya edebiyatından birçok yazardan etkilendikleri tespit edilmiştir. Ancak ağırlıklı olarak Rus ve Fransız edebiyatındaki yazar/yazarlardan etkilenmiş olmaları, çeviri faaliyetleri, ilköğretimde ağırlıklı olarak Rus ve Fransız edebiyatından isimlerle karşılaşılması, okudukları ilk eserler arasında bu edebiyatların ağırlıklı olması vb. gibi sebeplere bağlanabilir.

Katılımcılara –dünya edebiyatından- kendilerini bugüne kadar derinden etkileyen bir eser olup olmadığı sorulmuştur. Öğrencilerin %67'si *Evet*, 30'u *Hayır* yanıtını vermiş, %3'ü ise bir görüş belirtmemiştir. *Evet* yanıtını verenlerden kendisini en çok etkileyen eserleri belirtmeleri istenmiş, alınan cevaplar Tablo 4'te sıralanmıştır (Bk. Tablo 4).

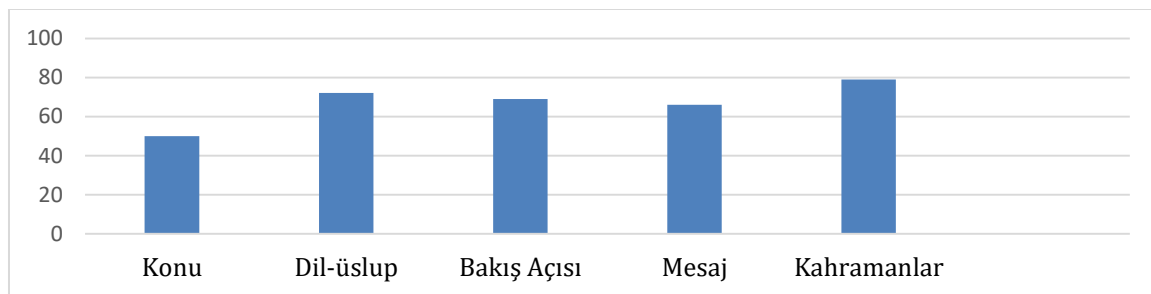
Tablo 4. Öğretmen Adaylarını Dünya Edebiyatında En Çok Etkileyen Eserler

Sıra	Eser Adı	Yazar Adı	Dünya Edebiyatındaki Yeri	Öğrenci Sayısı
1	Sefiller	Victor Hugo	Fransız Edebiyatı	11
2	Suç ve Ceza	Dostoyevski	Rus Edebiyatı	6
3	Madam Bovary	Gustave Flaubert	Fransız Edebiyatı	3
4	Kırmızı Pazartesi	Gabriel García Márquez	Latin Amerika Edebiyatı	2
5	Kırmızı ve Siyah	Stendal	Fransız Edebiyatı	2
6	Bindokuzyüz Seksendört	George Orwell	İngiliz Edebiyatı	2
7	Diriliş	Tolstoy	Rus Edebiyatı	1
8	Şeker Portakalı	Vasconcelos	Brezilya Edebiyatı	1
9	Meyhane	Emile Zola	Fransız Edebiyatı	1
10	Gün Olur Asra Bedel	Cengiz Aytmatov	Kırgız Edebiyatı	1
11	Açlık Oyunları	Suzanne Collins	Amerikan Edebiyatı	1
12	Ana	Maksiz Gorki	Rus Edebiyatı	1
13	Alamut Kalesi	Vladimir Bartol	Slovenya Edebiyatı	1
14	Beyaz Diş	Jack London	Amerikan Edebiyatı	1

15	Aşk ve Gurur	Jane Austen	İngiliz Edebiyatı	1
16	Büyük Umutlar	Charles Dickens	İngiliz Edebiyatı	1
17	Bin Muhteşem Güneş	Halit Hüseyini	Afgan Edebiyatı	1
18	Çanlar Kimin İçin Çalıyor	E. Hemingway	Amerikan Edebiyatı	1
19	Dönüşüm	Kafka	Alman Edebiyatı	1
20	Fareler ve İnsanlar	John Steinbeck	Amerikan Edebiyatı	1
21	Gazap Üzümleri	John Steinbeck	Amerikan Edebiyatı	1
22	Genç Werter'in Acıları	Goethe	Alman Edebiyatı	1
23	Godfather	Mario Puzo	Amerikan Edebiyatı	1
24	Kamelyalı Kadın	Alexandre Dumas	Fransız Edebiyatı	1
25	Koloni	Jean-C. Grangé	Fransız Edebiyatı	1
26	Küçük Prens	Saint-Exupéry	Fransız Edebiyatı	1
27	Monte Kristo Kontu	A.Dumas	Fransız Edebiyatı	1
28	Olasılıksız	Adam Fawer	Amerikan Edebiyatı	1
29	Palto	Gogol	Rus Edebiyatı	1
30	Romeo ve Jüliet	Shakespeare	İngiliz Edebiyatı	1
31	Savaş ve Barış	Tolstoy	Rus Edebiyatı	1
32	Simyacı	Paulo Coelho	Brezilya Edebiyatı	1
33	Sol Ayağım	Christy Brown	İrlanda Edebiyatı	1
34	Tanrı Daima Tebdili Kıyafet Gezer	Laurent Gounelle	Fransız Edebiyatı	1
35	Zorba	Nikos Kazançakis	Yunan Edebiyatı	1
36	Uğultulu Tepeler	Emily Bronte	İngiliz Edebiyatı	1
37	Semerkant	Amin Maalouf	Lübnan Edebiyatı	1
38	Sherlock Holmes	S. A. Conan Doyle	İngiliz Edebiyatı	1

Tablo 4'te katılımcıları en çok etkileyen eserlerin sıralaması verilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde yine ilk iki eserin Fransız (Sefiller) ve Rus edebiyatına (Suç ve Ceza) ait olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte Afgan Edebiyatından Yunan Edebiyatına, Brezilya Edebiyatından İrlanda Edebiyatına kadar birbirinden farklı toplumların ve kültürlerin edebiyatlarının da katılımcılar tarafından okunduğu anlaşılmaktadır. Genel itibarıyla değerlendirildiğinde ise katılımcıları en çok etkileyen eserlerin sırasıyla Fransız Edebiyatı, Rus Edebiyatı, Amerikan Edebiyatı ve İngiliz Edebiyatından olduğu görülmektedir. Öğretmen Adaylarının neden bu eserlerden etkilendiği de sorulmuş ve alınan yanıtlar Grafik 3'te gösterilmiştir (Bk. Grafik 3).

Grafik 3. Öğretmen Adaylarının Okudukları Edebî Eserlerden Etkilenme Nedenleri

Grafik 3 incelendiğinde okunan eserlerin, katılımcıları etkileme nedenlerinin birbirinden farklı olduğu anlaşılmaktadır. Bu etkenler aynı zamanda bir eserin okunma/okunmama ya da tercih edilme/tercih edilmeme nedenleri olarak da görülebilir. Grafik 3'e göre katılımcıları en çok etkileyen unsurun okudukları eserlerdeki kahramanların olduğu anlaşılmakta, bu seçeneği dil-üslup, bakış açısı, mesaj ve konu seçenekleri takip etmektedir. Kahramanın bu kadar belirleyici olmasında örnek rol model olma, okurla özdeşleşme imkânı sunma vb. gibi nedenlerin etkili olduğu düşünülebilir. Diğer etkenler arasında belirgin farklılık olmamakla birlikte, katılımcılar açısından eserdeki kahramanların ve eserin dil-üslup özelliklerinin, diğerlerine göre daha belirleyici olduğu anlaşılmıştır.

Öğretmen adaylarına dünya edebiyatından okudukları eserlerde kendilerini derinden etkileyen bir karakterin olup olmadığı sorulmuş, bu soruya katılımcıların 65'inin *Hayır* yanıtını verdiği, buna karşın 32'sinin *Evet* yanıtını verdiği anlaşılmıştır. *Evet* yanıtını veren 32 katılımcıyı en fazla etkileyen karakter(ler) Tablo 5'te gösterilmiştir (Bk. Tablo 5).

Tablo 5. Öğretmen Adaylarını En Çok Etkileyen Karakterler

Sayı	Karakter	Eser	Yazar	Öğrenci Sayısı
1	Raskolnikov	Suç ve Ceza	Dostoyevski	15
2	Zeze	Şeker Portakalı	Vasconcelos	4
3	Hasan Sabbah	Alamut Kalesi	Vladimir Bartol	2
4	Werter	Genç Werter'in Acıları	Goethe	2
5	Martin Eden	Martin Eden	Jack London	2
6	Anna Karenina	Anna Karenina	Tolstoy	1
7	Pelage	Ana	Gorki	1
8	Nana	Nana	Emile Zola	1
9	Emma Bovary	Madam Bovary	Gustave Flaubert	1
10	Romeo	Romeo ve Juliet	Shakespeare	1
11	Elizabeth	Gurur ve Önyargı	Jane Austen	1
12	Derviş	Derviş ve Ölüm	Mehmet Selimoviç	1
Toplam				32

Tablo 5 incelendiğinde "Suç ve Ceza" adlı eserdeki "Raskolnikov" karakterinin öne çıktığı anlaşılmaktadır. Böylece en çok etkilenilen karakterin Rus edebiyatından olduğu görülmektedir. "Dostoyevski"nin ünlü eseri "Suç ve Ceza"nın en önemli karakterinin özelliklerinin bilinmesi, neden etkilenildiğinin de anlaşılmasına katkı sunacaktır.

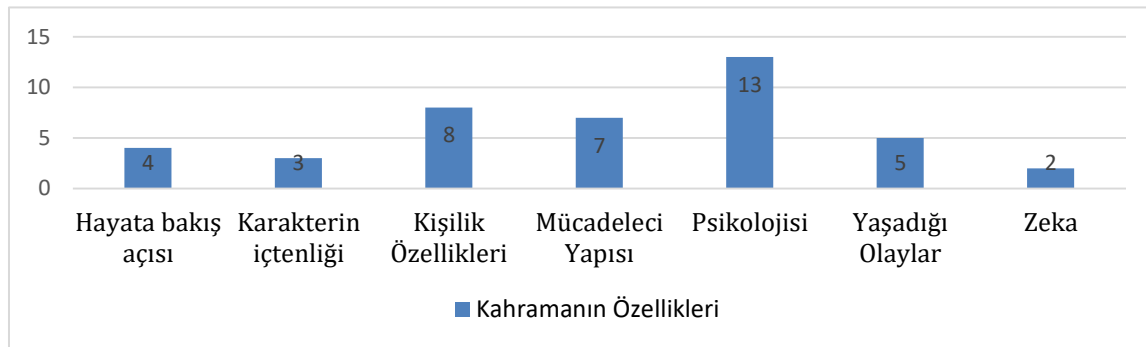
Raskolnikov, Dostoyevski'nin en önemli eserlerinden biri olan "Suç ve Ceza" adlı eserinin başkahramanıdır. Aynı zamanda kendi içinde çelişkilerle dolu, sıra dışı bir kişiliktir. Gürbilek (2013) tarafından *Raskolnikov* şu şekilde tanımlanır:

"Gerçekten de büyük tutkuları olan, yakışıklı, yetenekli ama yoksul bir öğrencidir Raskolnikov. Dostoyevski'nin diğer mağrur yoksulları gibi o da aslında iyi yürekli ve

cömert, ama bir o kadar da kuruntulu ve alıngandır. Özel ders vererek geçinir, ama işini kaybedince üniversiteden ayrılır. Tam da bağımsız bir yaşam kuracağını hayal ederken başkalarına mahkûm olmuş, sıra dışı olmayı ümit ettiği anda sıradanlığa hapsolmuştur. Dostoyevski'nin erken romanlarındaki yalnız adamlar gibi o da fikirlerinin büyüklüğüyle imkânlarının darlığı arasında sıkışıp kalmıştır" (Gürbilek, 2013: 39).

Öğretmen adaylarına bu karakterlerden neden etkilendikleri sorulmuş ve alınan cevaplar Grafik 4'te gösterilmektedir (Bk. Grafik 4).

Grafik 4. Öğretmen Adaylarının Okudukları Eserlerde Kendilerini Etkileyen Karakterlerin Genel Özellikleri

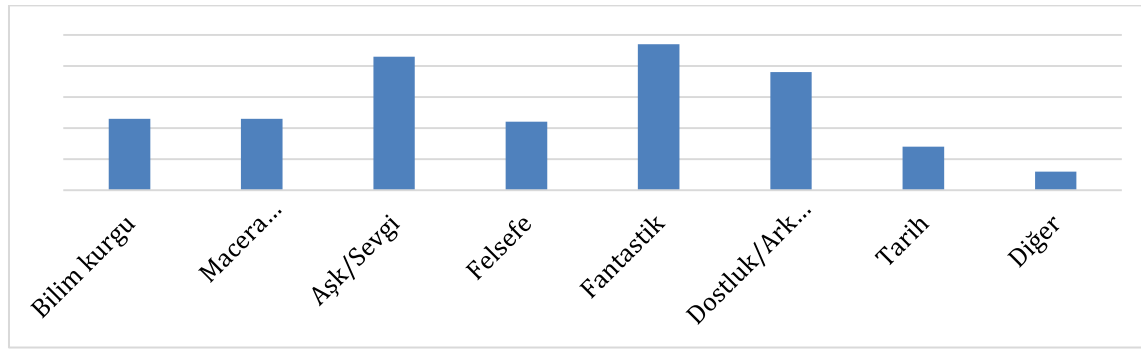

Kendilerini etkileyen bir roman kahramanı olup olmadığı sorusuna *Evet* yanıtını veren 32 öğrenciden bazıları, etkilenme nedenlerini birden fazla seçenek ile ifade etmiştir. Buna göre Grafik 4 incelendiğinde 13 öğrenci, kahramanın psikolojik özelliklerinin kendisini fazlasıyla etkilediğini belirtmiş, 8 öğrenci kişilik özelliklerinin önemli olduğu üzerinde durmuştur. Bu seçenekleri kahramanın mücadeleci yapısı, yaşadığı olaylar ve bu olaylara bakış açısı, karakterin içtenliği ve zekâ gibi unsurlara bağlayan öğrencilerin de olduğu tespit edilmiştir.

Türkçe öğretmeni adaylarına dünya edebiyatı eserleri arasından 100 Temel Eser Listesinde olmasını istedikleri, bir başka deyişle 100 Temel Eser'e eklenmesi gerektiğini düşündükleri eser/eserler var mı diye sorulduğunda 82'sinin *Hayır* yanıtını verdiği, 9 öğrencinin konu ile ilgili bir görüş belirtmediği anlaşılmıştır. 6 katılımcının, 100 Temel Eser listesine eklenmesi gerektiğini düşündükleri eserler ise şunlardır: Uçurtma Avcısı (3 öğrenci), 1001 Gece Masalları (1 öğrenci), Genç Werter'in Acıları (1 öğrenci), Leyla (1 öğrenci).

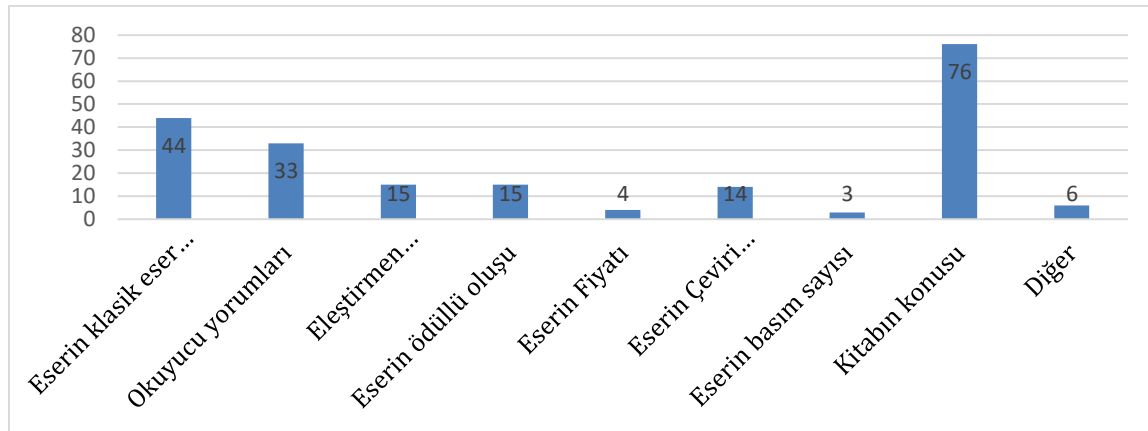
Öğretmen Adaylarının 100 Temel Eser konusunda fazla görüş belirtmemeleri; 100 Temel Eser listesinin tamamı hakkında fikir sahibi olmama, 100 Temel Eser listesini yeterli görme, dünya edebiyatına vakıf olmama, kararsız kalma vb. konuları ile de açıklanabilir.

Öğretmen adaylarına dünya edebiyatından hangi konularda yazılmış eserleri tercih ettikleri sorulmuş ve alınan cevaplar Grafik 5'te gösterilmiştir (Bk. Grafik 5). Katılımcılara sadece bir yanıt hakkı değil birden fazla seçeneği işaretleme hakkı sunulmuş, böylece iki ya da daha fazla konuyu tercih edenler de bu doğrultuda görüşlerini dile getirmiştir.

Grafik 5. Öğretmen Adaylarının Dünya Edebiyatından Okumayı Tercih Ettikleri Konular

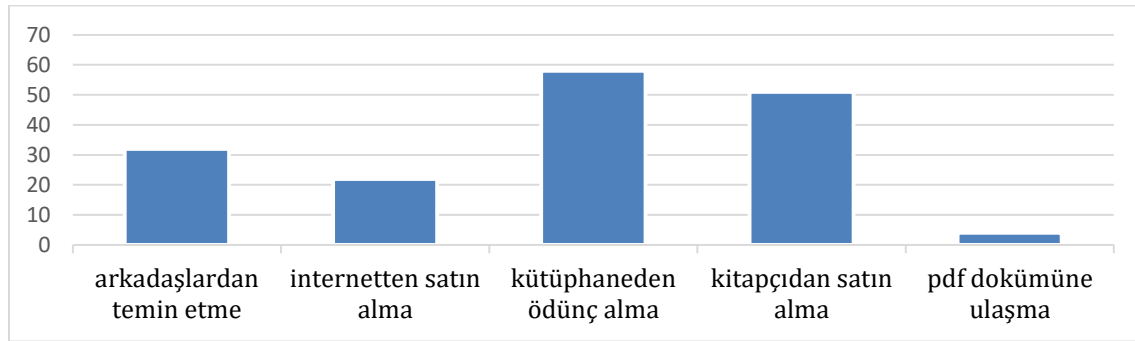
Grafik 5'e göre öğretmen adaylarının ağırlıklı olarak fantastik eserleri okumayı sevdiğini anlaşılmıştır. Fantastik konularda yazılmış eserlerin yanı sıra aşk/sevgi, dostluk/arkadaşlık konularında yazılmış eserlerin de öğrenciler tarafından yüksek sayılabilecek bir oranda tercih edildiği anlaşılmıştır. Bilim-kurgu, macera-aksiyon ve felsefi-psikolojik konularda yazılmış eserleri tercih etme oranının birbirine yakın olduğu, buna karşın tarih konusunda yazılmış eserlerin okunma oranının düşük olduğu görülmektedir. Diğer şekilde belirtilen seçenek ise doğa/çevre, hayvanlar vs. olarak açıklanmıştır.

Katılımcılara dünya edebiyatındaki bir eseri tercih edip etmeme nedenleri sorulmuş ve alınan cevaplar Grafik 6'da gösterilmiştir (Bk. Grafik 6).

Grafik 6. Öğretmen Adaylarının Dünya Edebiyatındaki Bir Eseri Tercih Etme Nedenleri

Grafik 5'te katılımcıların okumaktan en çok hoşlandıkları konular gösterilmişti (Bk. Grafik 5). Grafik 6'da ise tercih konusu üzerinde durulmuştur. Grafik 6 incelendiğinde öğretmen adaylarının dünya edebiyatındaki bir kitabı seçip okumalarında en önemli unsurun konu olduğu anlaşılmaktadır. Eserin tercih edilme/edilmeme nedenleri arasında gösterilen *okuyucu yorumları*, *eleştirmen değerlendirmeleri*, *eserin ödüllü oluşu*, *basım sayısı* gibi nedenler okuyucuyu yönlendiren dış kaynaklı sebepler arasında gösterilebilir. Bu sebeplerin, her zaman nesnel değerlendirmeler olmadığı bilinmesi gerekmektedir. Diğer olarak gösterilen seçenekte ise başkası tarafından tavsiye edilmiş ya da ödev gereği okuma seçenekleri yer almaktadır.

Dünya edebiyatından kitap temin etme yolları araştırıldığında ise öğretmen adaylarından gelen yanıtlar sınıflandırılmış ve alınan cevaplar Grafik 7'de gösterilmiştir (Bk. Grafik 7).

Grafik 7. Öğretmen Adaylarının Dünya Edebiyatından Okudukları Eserleri Temin Etme Yolları

Yukarıda verilen Grafik 7 incelendiğinde öğretmen adaylarının okumak istedikleri bir kitaba ulaşma/kitabı temin etme yollarının değişiklik gösterdiği anlaşılmaktadır. Dünya edebiyatından bir eserin katılımcılar tarafından en fazla kütüphaneden ödünç alma suretiyle temin edildiği tespit edilmiş olup kütüphaneden ödünç alma, arkadaşlardan temin etme ve pdf şekline ulaşma seçeneklerinin internetten ya da kitapçıdan satın alma seçeneklerinden daha fazla olduğu görülmektedir. Bu sonucun maddi sebepler ile ilişkili olduğu göz ardı edilemez. Ayrıca gelişen teknoloji ile birlikte teknolojik imkânlardan yararlanma neticesinde “pdf” sine ulaşma yoluyla da eserlerin temin edildiği anlaşılmaktadır. Bu sonuç beraberinde telif hakkı sorununu doğurmakla birlikte 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa uygun olup olmaması önem taşımaktadır.

4. Sonuç

2015-2016 Eğitim-Öğretim yılında Giresun Üniversitesi Türkçe Eğitimi bölümünde öğrenim gören toplam 97, 3. ve 4. sınıf öğrencisinden elde edilen bulgular ışığında ulaşılan sonuçların çeşitlilik arz ettiği görülmektedir. Çalışma kapsamında ulaşılan en önemli sonuç, öğrencilerin edebî zevk kazanmalarında Rus ve Fransız edebiyatının belirgin rolünün olduğudur. Katılımcıların dünya edebiyatından okudukları ilk eserlerin ağırlıklı olarak Rus ve Fransız edebiyatından olması, aynı şekilde kendilerini en çok etkileyen eserlerin yine Rus ve Fransız edebiyatından olması tesadüfle açıklanamaz. Bu edebiyatlar içinde ise öğrencilerin en çok -sırasıyla- Dostoyevski, Tolstoy, Victor Hugo, Maksim Gorki ve Gogol’dan etkilendikleri anlaşılmıştır. Türk edebiyatından birçok yazara ilham veren bu isimlerin, öğrenciler tarafından ilgiyle okunduğu ve onların edebî okur kimliği kazanmalarına katkı sunduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların okudukları arasından kendilerini en çok etkileyen eserleri belirtmeleri istendiğinde, bunlar arasında yine Rus ve Fransız edebiyatının belirgin olduğu görülmektedir. Bununla birlikte İngiliz edebiyatı, Amerikan edebiyatı, Avusturya edebiyatı vb. gibi birçok edebiyatın da öğretmen adaylarını etkilediği; ancak Rus ve Fransız edebiyatının öğrencileri etkileme oranının diğerlerine oranla daha fazla olduğu anlaşılmıştır.

Öğretmen adayları, edebî zevk kazandıran eserlerde kendilerini en çok kahraman, dil-üslup, bakış açısı, mesaj ve konu gibi unsurların etkilediğini belirtmişlerdir. Okunan eserler arasında ise yine bir Rus klasiği olan “Suç ve Ceza”nın “Raskolnikov”unun kendileri üzerinde derin etkiler bıraktığı tespit edilmiştir. Katılımcıların, kendilerini etkileyen karakterlerdeki genel özellikler arasından en çok karakterlerin psikolojik özelliklerinden ve ruh dünyalarından etkilendiklerini belirtmeleri “özdeşleşme” ya da “empati kurma” duygusu ile açıklanabilir.

100 Temel Esere tavsiye niteliğinde ya da 100 Temel Eser listesi içinde olması gerektiğini düşündükleri eser noktasında öğrencilerden yeterli veri elde edilememiştir.

Dünya edebiyatından kendilerine edebî zevk kazandırmak amacıyla en çok fantastik türde yazılmış eserlerden hoşlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada son yıllarda özellikle İngiliz ve Amerikan edebiyatında ağırlık kazanan ve daha sonra beyaz perdeye aktarılıp milyonlarca izleyiciye ulaşan fantastik eserlerin (Harry Potter, Alacakaranlık vb.) katkısının olduğu göz ardı edilemez.

Etkilenilen eserlerden, katılımcıları etkileyen nedenler arasında ilk sırayı kahraman ve kahramanın özellikleri alırken, konu etkeni çok belirleyici görülmemektedir (Bk. Grafik 3). Buna karşın öğrencilerin dünya edebiyatından bir eseri seçme ve okuma nedenleri arasında eserin konusunun ilk sırayı aldığı sonucuna ulaşılmıştır (Bk. Grafik 6). Eleştirmen yorumu, eserin fiyatı, ödüllü olup olmaması, okuyucu yorumları vb. gibi birçok unsurun da katılımcılar tarafından önemli görüldüğü ve dünya edebiyatındaki bir eseri okumalarında etkili olduğu anlaşılmıştır. Kitaba ulaşma konusunda kütüphanelerin hâlen oldukça etkili olduğu, bununla birlikte yavaş yavaş teknolojiye bağlı olarak yeni temin etme yollarının (internetten okuma, pdf' sine ulaşma) geliştiği de ulaşılan bir diğer sonuçtur.

Sonuç olarak, Fransız ve Rus edebiyatının diğer toplumların edebiyatlarına nazaran edebî okur kimliğinin kazanılmasında ve edebî zevkin oluşmasında daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle öncelikli olarak çeviri faaliyetlerinin daha dikkatli yapılması ve özellikle öğrencilere ilköğretimde okutturulan eserlerin çevirilerinin mutlaka MEB tarafından denetlenmesi ve uzman kişilere yaptırılması gerekmektedir. İlköğretimde 100 Temel Eser listesinin yanı sıra diğer dünya edebiyatlarından da çocukların yaş ve seviyelerine uygun düzeyde eserlerle tanıştırmaları, bakış açısı zenginliğinin kazanılmasında etkili olacaktır. Bu şekilde zengin bir okuma listesi ile öğretmen adaylarının “dünya edebiyatı çerçevesi” Rus, Fransız, İngiliz, Alman, Amerikan edebiyatlarıyla sınırlı kalmayacak, Afgan, İran, Hint, Lübnan vs. edebiyatlarına, oradan Avusturya, İrlanda vs. edebiyatlarına uzanan uzun bir köprü olacaktır. Bu da sonuçta, farklı kültürleri tanıyan, edebî kimliğini farklı bakış açılarıyla süsleyen bireylerin yetişmesini sağlayacaktır.

Kaynakça

Aktaş, Ş. ; Gündüz, O. (2003). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Altunbay, M. (2015). İlköğretim Türkçe dersi (6-7-8. sınıflar) öğretim programında yer alan temel becerilerin kazandırılmasında çocuk edebiyatı ürünlerinin etkisi (21. yüzyıl örnekleme). Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara.

Bozpolat, E. (2010). Öğretmen Adaylarının Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi (Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken*. 2(1). s. 411-428.

Büyüköztürk, Ş.; Kılıç Çakmak, E.; Akgün, Ö. E.; Karadeniz, Ş.; Demirel, F. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Damrosch, D. (2016). *Dünya Edebiyatı Nasıl Okunmalı?* (Çev. Devrim Çetinkasap). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Gürbilek, N. (2013). *Mağdurun Dili*. İstanbul: Metis Yayınları.

Odabaş Hüseyin; Odabaş, Z. Yonca ve Coşkun, Polat. (2008) Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı: Ankara Üniversitesi Örneği. *Bilgi Dünyası*. C.9, (2), s.431-465.

Sağlam, Mustafa; Suna, Çiğdem ve Çengelci, Tuba. (2008). Öğretmen Adaylarının Okuma Alışkanlıklarını Etkileyen Etmenlere İlişkin Görüş ve Önerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, (178), s. 8-23.

Sağlam, M. Y. (2014). Dünya Edebiyatına Uzanan Yolda Bir Türk Romancı: Orhan Kemal. *ERDEM*. S.67.

Uysal, B. (2016). The Evaluation of World Literature Courses in Turkish Language Teaching Departments Based on Conceptual Field. *Journal of Education and Training Studies*. Vol. 4, No. 10. ss. 139-147.

Yıldız, D.; Ceran, D.; Sevmez, H. (2015). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 8(3). s. 141-166.

<http://www.kygm.gov.tr/TR,36/turkiye-okuma-kulturu-haritasi-arastirmasi-sonuclari-ac.html> adresinden 16.02.2017 tarihinde erişilmiştir.

http://pisa.meb.gov.tr/wp-content/uploads/2016/12/PISA2015_Ulusal_Rapor1.pdf adresinden 16.02.2017 tarihinde erişilmiştir.